

Še hujše, kakor pri kosilu, pa mi je bilo ob dveh popoldne. Cele gruče dečkov in deklic se je drvilo skozi vas proti župni cerkvi. Tudi naš Francek, Minka, Slavka in Pepček so se jim pridružili, le jaz sem ostal doma ter klaverno zrl bosopet na pragu za njimi. Kar srce se mi je trgalo, se krčilo in zopet širilo od žalosti in jeze na tistega čevljarja, ker mi ni popravil obuvala.

Šele, ko so se one žive gruče pomikale nazaj, zdaj raztreseno in raztegnjeno, zdaj spet nakopičeno in skrčeno, zdaj urno in hitro, potem spet počasi, se mi je nekoliko umirila razburjena dušica.

„Jutri pa idem tudi jaz z njimi,“ sem se potolažil.

S to mislijo sem zadremal, in z menoj je zaspala Velika sredo v naročju temne noči.

Do Jordana in Nila.

(Nadaljevanje.)

Ko smo si ogledali poglavitne kraje mesta Jeruzalema in slišali njih zgodbo in pomen, stopimo zdaj še na vrh Oljiske gore. Pot je ob pobočju močno napeta, zato se je nekaj romarjev poslužilo osličkov, ki so jih, varno stopaje z drobnimi nožicami med cestnim ne baš drobnim kamenjem, dokaj urno nosili proti vrhu. Jezditi osla bi pri nas ne bilo kdovekaj imenitno; na Jutrovem je pa to splošna navada preprostim in bogatinom, zato se ni čuditi, da se sam Sin božji ni branil, ko so ga njegovi učenci posadili na oslico.

Pot na Oljisko goro je sicer strma, toda ne dolga. Pol ure bi se lahko prišlo od vrha Getzemani do precejšnje ravnice na vrhu. Preden pridemo prav na vrh, obiščimo še neveliko, toda ljubko cerkvico, ki stoji na mestu, kjer je Gospod učil svoje učence Očenaš“. Slika velikega oltarja nam pred očuje to dogodbo. Pokleknili smo pred oltarjem in molili Gospodovo molitev s takimi občutki in tako zbrano in pobožno kot malokdaj ali nikdar prej v življenju. Posebno zanimiv je pa štirikotni hodnik okrog dvorišča, ali bolje rečeno okrog vrta pred to cerkvijo. V tem hodniku so namreč vzdane nad meter visoke kamenite plošče, v katere je vklesana Gospodova molitev v različnih jezikih. Štel sem jih in naštel petintrideset; na šestintrideseto mesto se je pa — v spomin prvega romanja našega naroda v Jeruzalem — vzdala plošča z Očenašem v slovenskem jeziku. Ta plošča naj bo Odrešeniku znak zahvale slovenskega naroda za to nebeško molitev, in vsem rodovom, sedanjim in prihodnjim, priča naše verske gorečnosti.

Nedaleč od cerkve Očenaša je prav na vrhu Oljiske gore na sredi ravnice sveti kraj, odkoder je šel Zveličar v nebesa. Na tem kraju je dala že cesarica Helena sezidati cerkev, ki so jo pa Perzijani razdejali; toda jeruzalemski škof Modest jo je dal zopet pozidati. Bila je okrogla stavba in na vrhu je imela svetlobno odprtino, da so si mogli verniki v nji še

bolj živo predstavljati Vnebohod Gospodov. Seveda, ko so Turki vzeli Jeruzalem, so podrli tudi to cerkev, in sedaj stoji na mestu Vnebohoda Gospodovega mala turško molilnica, okrogla stavba s kupulo. Prazna je ta molilnica, vendar hrani za nas dragocen spominek. V sredi v tlaku je vdelan kamen, na katerem se pozna stopinja leve noge Gospodove, ki jo je vtisnil po izročilu, preden se je dvignil na desnico Očetovo. Seveda smo se sklonili pobožno in pristrčno poljubili to zadnjo sled noge Gospodove na zemlji. Po ti stopinji soditi je bil Gospod, ki je šel v nebo, obrnjen proti zapadu, torej proti nam in je našim pokrajinam podelil zadnji blagoslov na zemlji, katerega čutimo pač še sedaj v varnem naročju sv. katoliške Cerkve, njegove neveste.

Druga stopinja, stopinja desne noge, je bila po izročilu prenesena v nekdanjo Marijino cerkev na templjevem trgu, ki je zdaj v turških rokah kot mošeja El Aksa. Bili smo tudi v ti mošeji in smo si hoteli ogledati to stopinjo; toda neki mohamedan je opravljal ondi svoje molitve, pa se ga nismo upali motiti.

Ker smo ravno v El Aksi, naj omenim mimogrede dogodbico, ki nam kaže smešnost turške vere. V mošeji sta spredaj na vsaki strani po dva prav lepa, blizu skupaj stoječa stebra. Kateri Turek se je mogel po njihovem postu Ramadanu med tema dvema stebroma skozi zmuzniti, ta bi prišel po njihovi veri gotovo k Alahu v nebesa. Da so prav mnogi na ta način poizvedovali za svojo prihodnost po smrti, se še zdaj prav dobro pozna, ker je enega stebra oddrgnjenega skoro za pekovski hlebec za štiri „groše.“ Nekoč je bil bolj obilen Turek radoveden o svoji usodi po smrti in jo je poizkušal poizvedeti med onima stebroma, pa se je revež tako zabasal med stebrovje, da ni mogel ne naprej in ne nazaj, in se je ondi zadušil. Od takrat je ta prehod med stebri zabranjen z močnim železjem.

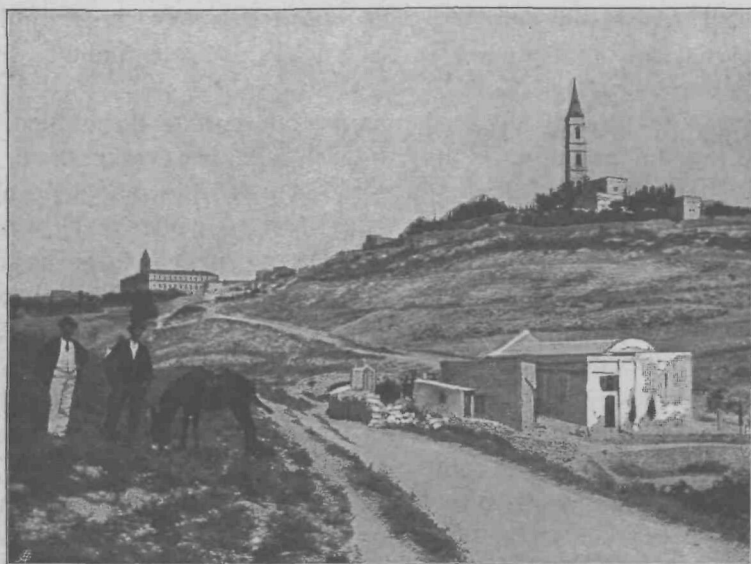
Čudno sicer ni, da se ta moslemin tudi po postu Ramadanu ni mogel stlačiti med stebri, ker turški post je kaj drugega kot naš. Ravno tedaj, ko smo bili slovenski romarji v Sv. deželi, so imeli mahomedani svoj Ramadan. Med tretjo in četrto uro zjutraj je zagromel top v znamenje, da se začne strogi post. Ta je trpel noter do solnčnega zahoda, ko je zagromel zopet strel iz topa. Cel dan se ne dotakne veren moslemin ne jedi, ne pijače in ne priljubljenega tobaka. Toda, ko je zagromel večerni top, tedaj pa je planilo vse po pripravljenih sladčicah, s katerimi so se gostili do ranega jutra, ko je jeknil zopet mogočen strel od mestnega zidovja. Da se je lože postiti cel dan, se pa — kdor le more — zarije v svoje preproge in prespi kot polh zimo. Da se s takim postom ne shujša in se z njim ne služijo nebesa, menda tudi Turki sami vedo. — Toda, kam smo zašli?

Vrnimo se brž nazaj na sv. mesto Vnebohoda Gospodovega in čujmo, kako obhajajo kristjani vseh veroizpovedanj na tem svetem kraju praznik Vnebohoda Gospodovega.

Že v jutro dneva pred praznikom korakajo od vseh strani težko obloženi velblodi na Oljisko goro. Na svojih grbastih hrbtih nosijo vse: altar in potrebščine, preproge in drugo za sv. daritev. Mošeja je vsa okra-

šena in zavita v dragocene preproge. Na sredi je postavljen oltar, kjer se že o polnoči prično sv. maše in se darujejo do ranega jutra. Okrog mošeje so postavljeni krasni šotori, kjer verniki različnih verstev opravljajo z veličastnimi obredi svoje pobožnosti. Da, spominski prazniki dvigajo še posebno človeška srca nad zemeljsko grudo v nebeške višave ondi, kjer so se vršile dotične dogodbe.

Vrh Oljiške gore se nam nudi čaroben razgled, ako se povspemo v gorostasni stolp ruskega samostana. Tedaj zremo neovirano proti severu gor do gore Garicim v Samariji, proti večeru se nam blišči Sredozemsko morje, na vzhodu se nam svetlika nasproti Mrtvo morje globoko doli konec doline reke Jordana. Da je proti zahodu mesto Jeruzalem onkraj doline

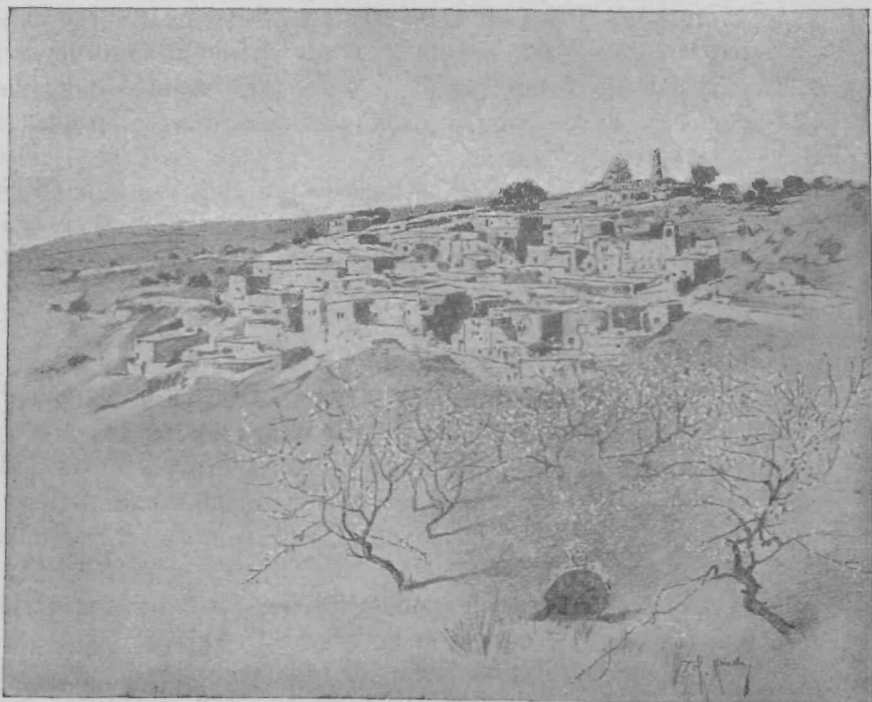
Betfage.

(Na levi: očenaševa cerkev; zgoraj na desni: ruski stolp.)

Jozafat s svojimi mošejami, stolpi, minareti, kupolami, cerkvami in gostivči takoj pod nami, smo že omenili.

Preden zapustimo Oljisko goro, moramo pa obiskati še dva znamenita kraja, znana iz sv. evangelija. Ta dva kraja sta Betfage in Betanija. Oba sta na južnem pobočju Oljiške gore: Betfage višje pri vrhu, Betanija pa nižje pri cesti, ki vodi v Jeriho. Oba kraja sta oddaljena približno eno uro od Jeruzalema. Betfage je ona vas, kamor je poslal Zveličar dva učenca po oslico in žrebe, da je jezdil cvetno nedeljo slovesno v Jeruzalem. V spomin na to evangelijsko zgodbo stoji ondi skromna cerkvica frančiškanska, ki nosi na svodu nad velikim altarjem napis: „Hosanna Filio David,“ (Hozana Sinu Davidovemu!).

Večkrat je pa imenovana v sv. evangelijski Betanija, kjer se je Gospod mnogokrat mudil s svojimi učenci v gostoljubni hiši Lazarjevi. Lazar je bil velik prijatelj Jezusov, njegovi sestri Marta in Marija Magdalena pa sta močno ljubili Gospoda in mu stregli tako skrbno, da je nekoč Gospod ljubeznivo pokaral Marto: „Marta, Marta, skrbna si in si veliko prizadevaš, toda le eno je potrebno.“ Še znamenitnejši je pa ta kraj radi velikega čudeža, ki ga je storil ondi Zveličar. Obudil je — ondi namreč Lazarja od mrtvih, ko je počival že štiri dni v grobu. Lazarjev grob se kaže še zdaj. Seveda ni v takem stanju, kot bi se spodobilo temu spominu tako odlič-

Betanija.

nega čudeža Gospodovega. Je namreč v turški oblasti, in zamazan Turek nam je seveda za „bakšiš“ — pri ne baš pripravnem vhodu podal prižgano svečico, da smo mogli po šestindvajsetih ozkih in nerodno zavitih stopnicah dol na kraj, kjer je počivalo Lazarjevo truplo. Neko dekle se je zdrsnilo dokaj visoko dol na dno. Skrbno sem jo vprašal, ali se je močno pobila in jo kaj boli. „Nič, prav nič,“ je bil odgovor. Koga pa tudi utegne boleti na tako znamenitih krajih? Kjer je duša vsa prevzeta svetih, vzvišenih čuvstev, ondi telo ne čuti več nikake boli. Kaj ne, saj tudi vas, dragi mali, ne zebe in ne boli, kadar gledate ali slišite kaj lepega in prijetnega?

Vrnimo se zdaj v Jeruzalem in si oglejmo še nekoliko od blizu to mesto. Deli se v staro in v novo mesto. V novem delu so hiše zidane bolj na evropski način; imajo namreč velika okna in strehe kot pri nas.

Tudi so v novem mestu široke ceste, po katerih se je mogoče še kolikor-toliko udobno voziti.

V starem mestu so pa ulice večinoma ozke in strme in imajo semtertja stopnjice in prage, da ni mogoče voziti po njih. Zato se vrši tam ves promet na oslih in velblodih, ki nosijo na svojih hrbtiščih, kar si morete izmisliti: ljudi, perutnino, les, kamenje, žito, gramoz itd. In preden je konec izprevoda 20—30 velblodov, ki počasno korakajo drug za drugim, se moraš potrpežljivo tiščati k zidu. Na mnogih krajih so ulice tudi na daleč obokane, pod temi oboki so navadno prodajalne; seveda imajo vsakovrstno blago že skoro na polovico na ulici. Posebno prijetne dišave pač ne razširja po teh pokritih prostorih vsakovrstna v prodaj postavljena roba. Tudi naš, na snago navajeni želodec ni kar nič zahrepenel po leporumenem grozdju in drugih sadežih, četudi smo bili mnogokrat žejni kot prstena kepa ob sv. Jakobu; grda nesnaga v prodajalnah in umazani prodajalec so nas deli ob vse skomine.

V ulicah jeruzalemskih smo srečavali vsakovrstne ljudi. Turke v širokih hlačah ali ozkih srajcah-dopetačah, vse pa z rdečo kapo (fesom) na glavi od otroka do sivega starčka. Turške žene nosijo obličje zagrnjeno, deklice so odkrite, pa imajo dostikrat obraz po svoje ozaljšan z zelenomodrimi pikami po licih in bradi; še celo nos mora imeti na koncu veliko barvasto piko.

Od Turkov se ločijo kaj lahko Judje že po obrazu. Turki so navadno debeli in rdeči, nakratko ostriženi, Judje so pa bledih obrazov, imajo dolge lase, ki se jim pri ušesih v dolgih svedrlih spuščajo skoro na rame. Oblečeni so v dolge prepasane srajce, čez katere nosijo dolgo suknjo-dopetačo, kaftan imenovano. Čudili smo se, da so nosili tudi v neznosni vročini na svojih glavah pošteno kosmate kape.

V judovski obleki ne bomo zasledili kristjana, pač pa so kristjani oblečeni po turško, samo, da njih žene ne zakrivajo obraza. Njih otroci so prijazni in ljubeznivi. Dečki so se nam mnogokrat približali in se nam ponujali za kako uslugo. Da so katoličani, so nam hoteli pokazati s tem, da so kar tam na ulici delali latinski križ in molili Confiteor, t. j. očitno izpoved, kot se moli pri maši. Zanesel se pa vseeno nisem, da bi bil res vsak tak katoličan, kajti Jutrovec te okani, kamor se ganeš. Med mnogimi berači, ki so nas obsipali sosebnostno v bližini cerkve Božjega groba, si je zapomnil gotovo vsak romar starega berača, ki je z veliko brgljo in z tri litre držečo ploščevinasto posodo spremil vsakega romarja precej daleč in je bil noč in dan na ulici. Jaz sem se nekoč prevrnil na ulici, čez njega, ko sem v zgodnjem jutranjem mraku šel maševati na goro Kalvarijo. — Ta berač, kot sem zvedel pozneje, je posestnik dveh hiš v Jeruzalemu. Drugi berači si nalašč ranijo svoje ude in vtaknejo v rano žitno zrno, da v rani skali, da jim potem ves ud strahovito oteče, in s tem vzbujaajo večje usmiljenje. Videl sem prav mnogo beračic, ki so imele s seboj eno-, dveletne otroke in molele ne svojo ampak otrokovo roko in prosile v vseh mogočih glasovih za bakšiš.

Smilili so se mi mali otročiči. Cele roje nesnažnih muh jim je sedelo na zagoreli, skuštrani glavi, pa jih niso odpodili ne sami in ne drugi, varihi ali starši. Prav noter v oči so se jim zajedale, in pravilo se mi je, da mnogo otrok celo oslepi radi tolike zanikarnosti.

O blažena deca naša, ki jo že v najnežnejši mladosti skrbno varuje dobra mamica!

Ugibali boste morda, kam smo se mi dejali in kje nas je toliko stotin stanovalo v tem tako nesnažnem mestu?

Toda ne bojte se za nas! Za katoliške romarje je v Jeruzalemu dobro preskrbljeno. Naša država je sezidala veliko hišo, imenovano „avstrijsko gostišče“ (hospic). Notri je prostora za sto romarjev. Posebno lepa je kapela v tej hiši. Posvečena je sv. Družini. Nad velikim altarjem so na oboku v mozaiku podobe naših avstrijskih svetnikov: poleg sv. Leopolda, svetega Vaclava, sta tudi naša slovanska apostola, sv. Ciril in Metod. Na desni strani, visoko na steni, je tudi mozaična slika, ki predstavlja prihod našega cesarja v Jeruzalem. Na sliki so uprizorjeni bojni in mirovni pohodi Avstrijcev v Jeruzalem; na levi strani vidimo križarje, na desni pa romarje vseh avstrijskih narodnosti — posebno se odlikujeta po svoji opravi Slovak in Tirolec.

Naš cesar Franc Jožef je romal v Jeruzalem leta 1869. in se bere o njem, da je stopil s konja, ko je zagledal sveto mesto, pokleknil in poljubil je sveto zemljo. Iz spominske podobe v kapeli gostišča sem spoznal, da je tudi naš visoki prestolonaslednik Franc Ferdinand jeruzalemski romar, ker je obiskal te svete kraje leta 1885.

Razen naše države, imajo gostišča za svoje podložnike tudi še Nemška in Francoska, in še očetje frančiškani imajo svoje gostišče „Casa nova“ za dvesto romarjev. Drugih naših romarjev je bilo čez dvesto v francoskem in dvesto nas je bilo v Casi novi.

Bili smo kakor doma z vsem preskrbljeni in ljubeznivo postreženi. Naj vam omenim samo dva ljubka trenutka v ti hiši krščanske ljubezni.

Ljubko nam je bilo, ko je prišel k nam obedovat avstrijski konzul v spremstvu našega škofa. Pozdravil nas je prijazno s par slovenskimi besedami in z daljšim nemškim pozdravom, ker mu slovenščina ne gre dobro.

Po pozdravu pa je zaorila po prostrani obednici naša avstrijska himna: „Bog ohrani, Bog obvari nam cesarja, Avstrijo“.

Drugi genljivi trenotek je pa bil, ko smo v četrtek 18. septembra zvečer zadnjič zapuščali to obednico z milo pesmijo: „Večerja zadnja je minula . . .“

